

EDUKÁCIA V ÚČTOVNÍCTVE. PODPORÍ CERTIFIKÁCIA PROFESIE ÚČTOVNÍKA ZAVEDENÁ V POĽSKU RAST KVALITY PRÁCE ÚČTOVNÍKOV?

EDUCATION IN ACCOUNTANCY. WILL CERTIFICATION OF THE ACCOUNTING PROFESSION IN POLAND RESULT IN AN INCREASE IN THE QUALITY OF THE ACCOUNTING OCCUPATION?

STASZEL Anna

Abstrakt

Cieľom príspevku je predstaviť nový systém vzdelávania zavedený v Poľskej republike Spolkom účtovníkov v Poľsku, ktorý sa zaberá procesmi vzdelávania v oblasti účtovníctva. V príspevku je predstavený štvorstupňový systém certifikácie profesie účtovníka, a ďalej pokus o hodnotenie, či táto nová forma vzdelávania zapôsobí zväčšenie kvality služieb poskytovaných účtovníkmi. Potreba vzdelávania v oblasti účtovníctva a zvýšenia kvality účtovných prác je predstavená na pozadí finančnej krízy, s dôrazom na význam účtovníctva v trhovej ekonomike.

Abstract

The aim of the article is to present a new way of education introduced in Poland by a private institution: The Accountants Association in Poland, to educate in the Accounting. Article will show this fourth-steps certification of the accounting profession and then will make an attempt to assess whether this new form of education will provide to growth of accounting quality. The need for education in the field of accounting, and improving the quality of accounting work will be presented at the background of the global financial crisis, stressing the importance of the field of accounting in a free market economy.

ÚVOD

Hlavný cieľom účtovníctva je predstaviť pomocou čísiel výsledky ekonomickej činnosti¹. Údaje pochádzajúce z účtovných systémov používajú mnohí používatelia: investormi počnúc (ktorí práve na základe účtovných závierok rozhodujú o najdôležitejších ekonomických otázkach), cez veriteľov (ktorí verifikujú úveruschopnosť potenciálnych klientov) kontrahentov, až po manažment podniku. Preto sa očakáva, že údaje pochádzajúce z účtovných systémov (na základe ktorých sa rozhoduje o ekonomických otázkach) budú riadne, dôveryhodné, a čo je najdôležitejšie, presne predstavujúce reálnu ekonomickú kondíciu podniku. Splnenie poslednej požiadavky je tým komplikovanejšie, kým sú komplikovanejšie ekonomické procesy a javy. Navyše, proces merania v účtovníctve vždy je zaťažený určitým stupňom subjektivismu: často spôsob predstavenia v účtovníctve určitého javu závisí od skúseností, vedomostí a intuícií účtovníka.

¹ MICHERDA, B. a kol. 2009. *Ewolucja prawnych rozwiązań współczesnej rachunkowości*. Warszawa: C.H.Beck

Medzitým sa v dobe globálnej krízy 21. storočia formulovali voči účtovníctvu početné námietky, vzťahujúce sa na nízku precíznosť alebo niekedy aj uvádzanie do omylu. Vzhľadom na to sa čoraz väčší význam získava vzdelávanie účtovníkov, aby vedeli riešiť otázky, ktoré pred nimi postavil dnešný svet: čoraz komplikovanejšie účtovné postupy, zmluvy, finančné nástroje, pri ktorých je potrebná obrovská zásoba vedomostí, aby vedeli správne a riadne tieto javy uviesť do účtovných kníh. Odpoveďou zároveň na rastúci význam, aký účtovníctvo má v súčasnom svete, ako aj výrazom starostlivosti o kvalitu služieb poskytovaných poľskými účtovníkmi je zavedenie súkromným subjektom (Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, slov. Spolok účtovníkov v Poľsku) systému vzdelávania: po urobení určitých skúšok získava účtovník titul, ktorý používa na potvrdenie svojich schopností v oblasti účtovníctva.

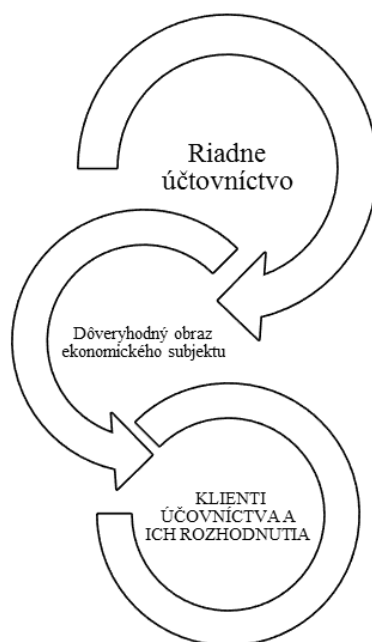
1 HLAVNÉ CIELE A ÚLOHY SUSTÉMU ÚČTOVNÍCTVA

Znalci a amatéri účtovníctva tvrdia², že sa písmo rozvíjalo na potreby široko chápaného účtovníctva. V praveku ľudia bojovali s veľmi pre nich dôležitým problémom, ktorý rozhodoval o ich prežití: problémom spolupráce. Práve vďaka spoločnej práci spoločnosť získavala väčšie výhody, a zároveň znášala menšie náklady, ako v prípade individuálnych aktivít. Ale treba bolo nájsť spôsob na meranie vkladu prinášaného každým členom spoločnosti, a následne aj metódu proporcionálneho rozdelenia výsledkov spoločnej práce³. Vznik prvého systému účtovníctva bol pravdepodobne spôsobom na riešenie vyššie uvedených problémov prvých ľudí: archeológovia odhalili hlinené prvky (tzv. tokeny), na ktorých boli založené ekonomické vyrovnania už v 4. storočí pred Kristom [Schmandt-Besserat 2007]. Pracovník za vykonanú prácu dostával token, ktorý súčasne symbolizoval výpočet ním vykonanej práce a aj odmenu za túto prácu: odmenou bol produkt, ktorý pracovník mohol dostať za odovzdaný token. A tak hlinený prvok plnil podvojnú úlohu: bol odmenou za vykonanú prácu a aj záväzkom na vydanie produktu (čo tiež odzrkadľuje dualizmus ekonomických javov a je pravzorom zásady podvojného zápisu v účtovníctve).

Aktuálne sa účtovníctvo popisuje ako kompletný, celistvý a úplný systém pre neustále a systematické zhromažďovanie a spracovávanie údajov a ich prezentáciu. Na základe týchto ekonomicko-finančných údajov, predstavených v rámci účtovníctva, sa robia ekonomické rozhodnutia, ktorá sú pilierom trhovej ekonomiky, čo je predstavené na obrázku č. 1.

² Dobija M., Jędrzejczyk M. [2011]. *Szkice z historii rachunkowości*. Kraków: Polskie Towarzystwo Ekonomiczne.

³ STASZEL, A. 2014. *Historia rachunkowości – jednej z najstarszych dyscyplin ekonomicznych*. Kraków: Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Seria: Finanse: nr. 925

Obrázok č. 1. Základ a význam správneho a riadneho účtovníctva

Zdroj: vlastné spracovanie

Účtovníctvo splňuje rôzne funkcie a slúži mnohým subjektom a jedincom. Spomedzi týchto početných funkcií môžeme predovšetkým uviesť⁴:

- a) Informačnú funkciu, ktorá je založená na vytváraní skupín údajov, ktoré sa ďalej používajú v procese rozhodovania rôznymi používateľmi. K týmto používateľom patria investori (zároveň aktuálni ako aj potenciálni, ktorí rozhodujú o budúcom investovaní do ekonomického subjektu), veritelia, kontrahenti, pracovníci, vedenie podniku a dokonca aj trhoví konkurenti.
- b) Kontrolnú funkciu, ktorá sa realizuje pomocou napr., povinnosti dokumentovania javov a inventarizácie majetku.
- c) Bilančno-analytickú funkciu, na základe ktorej orgány zaoberajúce sa štatistikou môžu analyzovať nielen situáciu jednotlivých spoločností, ale aj celých ekonomických sektorov, dokonca aj celého hospodárstva.

Aby sa mohli plniť funkcie účtovníctva, čiže predstavenie riadneho a dôveryhodného obrazu subjektu, ktorý bude ako najlepšie odzrkadľovať realitu, je potrebná flexibilita zásad a postupov používaných v účtovníctve. To znamená, že účtovnícke zákony veľmi často nechávajú priestor na výber: účtovníci v najlepšej viere a v súlade s vlastnými vedomosťami musia vyberať medzi modelmi hodnotenia, dátumom vypočítania príjmu alebo nákladov, utvorením alebo neutvorením rezervného fondu, ako aj mali by vedieť ako sa vykonávajú vhodné odhady dát. Toto všetko znamená, že v podstate nemôže existovať normatívne účtovníctvo, vždy toto účtovníctvo závisí od ľudských názorov, a preto kľúčové sú nielen vysoké kompetencie účtovníkov, ale aj nimi vyznávané etické hodnoty.

2 ÚČTOVNÍCTVO VOČI FINANČNEJ KRÍZE

Na tomto mieste môžem spomenúť, že najväčší pokles na svetových burzách (okrem iného NYSE i NASDAQ) nebol zaznamenaný v období 2007-2009, čiže v období globálnej finančnej krízy v 21. storočí, ale na začiatku tohto storočia, po zverejnení veľkých škandálov

⁴ Sawicki K., a kol. 2005. *Podstawy rachunkowości*. Warszawa: PWE, S. 15

v účtovníctve najväčších spoločností prítomných na burze, zároveň v USA (Enron, Worldcom, Freddie Mac) ako aj v Európe (Parlamat alebo Royal Ahold). Po zverejnení týchto afér a prasknutí špekulačnej bubliny s umelým rastom cien akcií počítačových spoločností burzovní investori stratili dôveru do investovania v cenné papiere⁵: pokles dôvery investorov pocítili nielen spoločnosti, v prípade ktorých sa odhalili nekalé účtovné praxe, ale v podstate všetky spoločnosti prítomné na burze. Následky týchto afér vo veľkých amerických spoločnostiach – ktorých dôvodom boli účtovné podvody – a viditeľné v kríze dôvery finančným trhom prenikli aj na európske trhy. Krátko predstavené udalosti zo začiatku 21. storočia sú bezpochybným potvrdením obrovskej roly, ktorú splňuje systém účtovníctva, ktorý tvorí pilier dôveryhodnosti v ekonomike.

Otázka dôveryhodnosti účtovníctva sa vrátila počas globálnej ekonomickej krízy, hlavne v aspekte vhodného hodnotenia a prezentácie údajov, ktoré sú základné pre ohodnotenie potenciálneho úpadku spoločnosti. Ale kritici účtovníctva poukazujú⁶, že osoby, ktoré za finančnú krízu vinia systém účtovníctva, najčastejšie nemajú s účtovníctvom veľa spoločné. V období pred finančnou krízou sa všeobecne kritizovalo účtovníctvo za príliš malú flexibilitu, znižovanie hodnoty, opatrné konanie a príliš malú dôveru v odhad a objektívnu hodnotu. Po kríze sa tak kritizuje účtovníctvo za príliš veľkú dôveru v trh ako subjekt, ktorý vykonáva odhady, nedodržiavanie zásadu opatrného ohodnotenia a odstúpenie v oblasti ceny od historickej hodnoty v prospech objektívnej hodnoty.

Objektívna hodnota: jedni ju považujú za liek na všetky problémy v účtovníctve, iní ju považujú za hlavný zdroj problémov. Ale nie samotná objektívna hodnota tvorí problém, problémom jej je nevhodné používanie: často neuvedomelé, ale veľmi často aj cieľové, aby zdeformovať obraz majetkovej a finančnej situácie subjektu. Liekom zároveň na nedostatok vedomostí v oblasti používania objektívnej hodnoty ako aj na obmedzenie negatívnych postupov v účtovníctve je vhodná edukácia: vzdelávanie, ktoré na jednej strane sa vzťahuje na vecnú stránku, na druhej strane aj na etiku v účtovníctve.

3 CERTIFIKÁCIA ÚČTOVNEJ PROFESIE

V Poľsku sa v oblasti účtovníctva môžu získať rôzne tituly: zároveň medzinárodné certifikáty, ktoré platia aj v Poľskej republike, ako aj certifikát Ministra financií. Do medzinárodných subjektov, ktoré umožňujú získanie kvalifikácií platných aj v Poľsku, predovšetkým patria:

- ACCA (Association of Chartered Certified Accountants⁷): najpopulárnejšie medzinárodné profesijné kvalifikácie v oblasti auditu, účtovníctva a financií)
- CIMA (Chartered Institute of Management Accountants)⁸, ktorá udeľuje kvalifikácie predovšetkým z oblasti manažérskeho účtovníctva
- LCCI (London Chamber of Commerce and Industry⁹), ktorá udeľuje kvalifikácie v oblasti International Accounting Standards
- CIA (Certified Internal Auditor)¹⁰ je forma kvalifikácií pre vnútorné audity, ale súčasne rozširuje aj vedomosti z oblasti účtovníctva

⁵ PIASZCZYK A. 2011. *System kontroli przedsiębiorstwa w gospodarce pokrzyśowej na przykładzie jednostek zainteresowania publicznego*. Warszawa: C.H.Beck

⁶ MICHERDA B. a kol. 2011. *Sprawozdawczość i rewizja finansowa. Kierunki zmian*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie.

⁷ <http://www.accaglobal.com/gb/en/discover/about.html>

⁸ <http://www.cimaglobal.com/About-us/>

⁹ http://www.ediplc.com/documents/LCCI_Brochure_Work-ready_skills_in_Financial_and_Quantitative.pdf

¹⁰ <https://na.theiia.org/certification/CIA-Certification/Pages/CIA-Certification.aspx>

➤ CICA (Certified Internal Controls Auditor)¹¹ je forma kvalifikácií pre kontrolórov a vnútorných audítorov

V Poľsku existuje tiež možnosť získať certifikát Ministra financií, ktorým sa udeľujú oprávnenia na prácu v účtovníckej profesii ako aj na vlastnú činnosť spojenú s poskytovaním služieb v oblasti účtovníctva. Tento certifikát môžu získať osoby, ktoré splňujú jednu z uvedených podmienok¹²:

- 1) majú:
 - a. vyšší stupeň vzdelania v odbore spojenom s účtovníctvom
 - b. trojročnú prax v oblasti účtovníctva alebo
- 2) majú:
 - a. trojročnú prax v oblasti účtovníctva
 - b. vyšší stupeň vzdelania v odbore nespojenom s účtovníctvom, ale ukončili postgraduálne štúdium z oblasti účtovníctva alebo
- 3) majú:
 - a. dvojročnú prax v oblasti účtovníctva
 - b. minimálne stredný stupeň vzdelania
 - c. úspešne urobia skúšku overujúcu kvalifikácie osôb, ktoré chcú získať certifikát účtovníka.

Tento certifikát môžu tiež získať osoby (po podaní príslušnej žiadosti), ktoré majú titul daňového poradcu alebo odborného audítora. Certifikát Ministra financií je jediný poľský certifikát, je to tiež certifikát, ktorý obsahuje len jeden stupeň, čiže neexistuje gradácia znalostí a schopností v oblasti účtovníctva. Udelenie tohto certifikátu neznamena vysokú úroveň kompetencií a etiky osoby, ktorá sa ním preukazuje, neexistuje tiež žiaden iný titul (okrem audítora), ktorý by potvrdzoval vysoké kvalifikácie v oblasti účtovníctva.

Súkromný subjekt: Spolok účtovníkov v Poľsku zbadalo potrebu zlepšenia aktuálneho stavu, a tým aj zvýšenia kvality práce účtovníkov, ktorých práca má vplyv na ekonomické výsledky hospodárskych subjektov. Preto tiež, vychádzajúc oproti veľkým očakávaniam v oblasti kvality ako aj dôveryhodnosti účtovných údajov pokúsili sa uviesť nové možnosti zvyšovania kvalifikácií v oblasti účtovníctva pre osoby, ktoré majú záujem o profesionálne účtovníctvo. Je to štvorstupňová certifikácia účtovníckej profesie udeľovaná Spolkom účtovníkov v Poľsku.

Spolok účtovníkov v Poľsku vznikol v roku 1907, a od roku 1989 je členom IFAC (International Federation of Accountants). Jeho hlavnou úlohou je podporovanie vzdelávania a profesijného rozvoja účtovníkov¹³. Propagujúc myšlienku nepretržitého vzdelávania účtovníkov (je to myšlienka propagovaná IFAC¹⁴) v roku 2010 sa zaviedla štvorstupňová gradácia profesie účtovníka, v rámci ktorej sa udeľujú nasledujúce tituly:

1. stupeň – účtovník (inak povedane: asistent v účtovníctve)
2. stupeň – odborník v oblasti účtovníctva (inak povedane: samostatný účtovník)
3. stupeň – hlavný účtovník
4. stupeň – diplomovaný účtovník.

Titul, ktorý je nad tými štyrmi uvedenými je titul odborného audítora.

¹¹ <http://www.theiic.org/certificationcpepolicy/cica.html>

¹² <http://www.mf.gov.pl/ministerstwo-finansow/dzialalnosc/egzaminy-zawodowe/certyfikat-ksiegowy/informacje-na-temat-uslugowego-prowadzenia-ksiag-rachunkowych/warunki-uprawnijace-do-uzyskania-certyfikatu-ksiegowego>

¹³ <http://www.ifac.org/about-ifac/organization-overview/faq>

¹⁴ Misiou IFAC je „svetový rozvoj a zvýšenie dôležitosti profesii v účtovníctve v súlade so zharmonizovanými štandardmi poskytovania služieb na vysokej úrovni v prospech verejného záujmu“. <http://www.ifac.org/about-ifac/organization-overview/faq>

Zásady udeľovania kvalifikácií odborného audítora (je titul vyhradený v legislatíve) sú uvedené v Zákone Poľskej republiky o odborných audítoroch a ich samospráve (..). Podmienkou získania titulu odborného audítora (oprávnení na skúmanie účtovných kníh) je okrem iného úspešné podrobenie sa 10 tematickým skúškam so širokým rozsahom, ktorý sa neobmedzuje len do pokročilého účtovníctva, a minimálne dvojročná prax u odborného audítora, ktorá uvádza do tajomstiev tejto profesie. Odborný audítor je najvyšší titul, ktorý sa môže dosiahnuť v Poľsku v oblasti účtovníctva. Ale popri tomu titulu, ktorý je zakotvený v poľskej legislatíve, boli zavedené aj štyri iné tituly, udeľované súkromným subjektom (Spolok účtovníkov v Poľsku).

Podmienkou získania určitého titulu je úspešné urobenie skúšok, ktorý tematický obsah je uvedený v tabuľke č. 1.

Profesijný stupeň	Číslo a názov povinnej skúšky
1. Stupeň: účtovník (inak povedane: asistent v účtovníctve))	1. Základy účtovníctva s elementami profesijnej etiky
2. stupeň: odborník v oblasti účtovníctva (inak povedane: samostatný účtovník)	2. Účtovníctvo s elementami profesijnej etiky 3. Otázky daňového práva (1. časť) 4. Otázky hospodárskeho práva, pracovného práva a občianskeho práva
3. stupeň: hlavný účtovník	5. Pokročilé finančné účtovníctvo s elementami profesijnej etiky 6. Účtovné závierky a ich analýza 7. Prevádzkové účtovníctvo a manažérske účtovníctvo 8. Financie 9. Právo a dane (2. časť) 10. Technológia informácií (IT)
4. stupeň: Diplomovaný účtovník	11. Konsolidácia finančných závierok 12. International Accounting Standards 13. Účtovníctvo v zvláštnych situáciách s prvkami profesijnej etiky 14. Základné vedomosti o organizácii obchodnej činnosti

Zdroj: ŚWIETLA K., *Certyfikaty z dziedziny rachunkowości, ich różnorodność oraz wymogi formalne warunkujące uzyskanie uprawnień* [W:] DZIAWGO D. a kol. 2012. *Rachunkowość. Dydaktyka i certyfikacja zawodu księgowego*, Toruń: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, s. 159 i nast.

Každý z uvedených stupňov sa môže dosahovať v uvedenom poradí, ale môže sa tiež zrazu pristupovať k skúškam na vyššie stupne (tak neexistuje požiadavka získavať každý stupeň v uvedenom poradí). Okrem urobenia uvedených v tabuľke skúšok, pre získanie titulu hlavného účtovníka a aj diplomovaného účtovníka musí sa potvrdiť aj prax v oblasti účtovníctva (ako prax mali by sme rozumieť prácu v rozsahu minimálne na ½ úväzku po dobu minimálne troch rokov na stupeň hlavného účtovníka a ďalšie dva roky na stupeň diplomovaného účtovníka).

Osoby, ktoré získajú najvyšší titul: diplomovaného účtovníka sa zapisujú do Zoznamu diplomovaných účtovníkov, ale nie je to posledná etapa vzdelávania: diplomovaní účtovníci majú povinnosť nepretržite sa vzdelávať: v priebehu ďalších troch rokov musí diplomovaný účtovník absolvovať minimálne 120 hodín školenia, a každý ďalší rok minimálne 20 hodín školenia.

Školenia sú spoplatnené, podobne ako aj skúšky: ceny za skúšky sa pohybujú na úrovni od 250 do 450 PLN závisle od skúšky¹⁵.

4 HODNOTENIE NOVÝCH RIEŠENÍ V OBLASTI VZDELÁVANIA ÚČTOVNÍKOV

Zavedenie certifikácie profesie diplomovaného účtovníka je idea vyvedená zo skúseností iných krajín a môže byť konkurenčná pre iné certifikáty potvrdzujúce kompetencie účtovníkov. Na druhej strane Spolok účtovníkov v Poľsku organizuje prípravné kurzy k uvedeným skúškam, tieto kurzy sú spoplatnené, tak isto ako aj samotné skúšky.

Mali by sme pamätať, že cieľom vzdelávania v oblasti účtovníctva je vyučovanie samotnej filozofii účtovníctva: ako povedal už v roku 1933 J. Asenko¹⁶: rozdiel medzi obyčajným účtovníctvom a vyšším účtovníctvom je taký istý ako rozdiel medzi spevákom – vykonávateľom hudobného diela a skladateľom tohto diela. Naozajstný účtovník by mal byť skladateľom a účinne využívať účtovnú politiku, nesmie byť osobou, ktorá len spracováva údaje v súlade s overenými schémami.

ZÁVER

Cez storočia spolu s civilizačným pokrokom stúpala aj význam účtovníctva. Aktuálne rozvoj finančného trhu ako aj vznikanie čoraz komplikovanejších finančných nástrojov v podstate vynucuje rozvoj a zmeny v účtovníctve. Tak v konečnom dôsledku pred účtovníctvom stoja nové a väčšie úlohy. Podmienkou riešenia týchto úloh, najmä v dobe hospodárstva založeného na vedomostiach, vzdelávanie účtovníkov získava nový význam.

Účtovník, ktorý chce účinne realizovať ciele účtovníctva, by mal nielen riadne viesť účtovné knihy, ale predovšetkým vhodne interpretovať javy a realizovať účtovnú politiku¹⁷. Ale, aby pre získanie týchto schopností nevyhnutné je vhodné vzdelanie.

Krokom smerom k lepšiemu vzdelaniu účtovníkov je zavedenie Spolkom účtovníkov v Poľsku štvorstupňovej certifikácie profesie účtovníka. Početná skupina potenciálnych certifikovaných účtovníkov využíva prípravné kurzy, aj predmetné skúšky sa tešia podstatným záujmom. Určite tento záujem o certifikáty ovplyvní aj zamestnávateľov, ktorí sa rýchlo zoznámia so stupňami certifikácie, a osoby uvádzajúce v životopise určitý titul budú hneď rozpoznávané ako účtovníci s vyšším alebo nižším stupňom vzdelania. Ale či to bude znamenať aj zvýšenie kvality práce účtovníkov, je príliš skoro na jednoznačnú odpoveď. Faktom je, že na kurzoch a skúškach aktuálne nemalé peniaze zarába súkromný subjekt, čo môže mať za následok, že certifikácia profesie účtovníka stratí svoj význam a kvalitu v prospech počtu kandidátov na rôzne stupne certifikovaného účtovníka.

Literatúra

1. ASENKO, J. 1933. *Analiza bilansów i nauka o nich*. Warszawa: Polski Związek Zawodowy Buchalterów – Rzeczoznawców, Buchalterów-Bilansistów i ich Pomocników w Rzeczypospolitej Polskiej.

¹⁵ PRUS G. 2010. *Podnoszenie kwalifikacji i ścieżki kariery*. „Biblioteka księgowego“, nr 5/2010, s. 42

¹⁶ ASENKO, J. 1933. *Analiza bilansów i nauka o nich*. Warszawa: Polski Związek Zawodowy Buchalterów – Rzeczoznawców, Buchalterów-Bilansistów i ich Pomocników w Rzeczypospolitej Polskiej.

¹⁷ MICHERDA, B. 2010. *Wymagane kompetencje zawodowe biegłych rewidentów w Polsce w świetle Międzynarodowych standardów edukacyjnych IFAC*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie

2. DOBIJA, M., JĘDRZEJCZYK, M. 2011. *Szkice z historii rachunkowości*. Kraków: Polskie Towarzystwo Ekonomiczne. ISBN 978-83-61686-01-9
3. DZIAWGO, D. a kol. 2012. *Rachunkowość. Dydaktyka i certyfikacja zawodu księgowego*. Toruń: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika. ISBN-978-83-23-129-103
4. <https://na.theiia.org/certification/CIA-Certification/Pages/CIA-Certification.aspx>
5. <http://www.accaglobal.com/gb/en/discover/about.html>
6. <http://www.cimaglobal.com/About-us/>
7. <http://www.theiic.org/certificationcpepolicy/cica.html>
8. <http://www.ifac.org/about-ifac/organization-overview/faq>
9. <http://www.mf.gov.pl/ministerstwo-finansow/dzialalnosc/egzaminy-zawodowe/certyfikat-ksiegowy/informacje-na-temat-uslugowego-prowadzenia-ksiag-rachunkowych/warunki-uprawnijace-do-uzyskania-certyfikatu-ksiegowego>
10. http://www.ediplc.com/documents/LCCI_Brochure_Work-ready_skills_in_Financial_and_Quantitative.pdf
11. MICHERDA, B. a kol. 2009. *Ewolucja prawnych rozwiązań współczesnej rachunkowości*. Warszawa: C.H.Beck, ISBN: 978-83-255-0513-4
12. MICHERDA, B. a kol. 2011. *Sprawozdawczość i rewizja finansowa. Kierunki zmian*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie ISBN-978-83-72525536
13. MICHERDA, B. 2010. *Wymagane kompetencje zawodowe biegłych rewidentów w Polsce w świetle Międzynarodowych standardów edukacyjnych IFAC*. Kraków: Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie nr 816. ISSN- 1898-6447
14. PIASZCZYK A. 2011. *System kontroli przedsiębiorstwa w gospodarce pokryzysowej na przykładzie jednostek zainteresowania publicznego*. Warszawa: C.H.Beck, ISBN: 978-83-255-1990-2
15. PRUS, G. 2010. *Podnoszenie kwalifikacji i ścieżki kariery*. „Biblioteka księgowego“, nr 5/2010. ISSN: 1898-2794
16. SAWICKI, K. a kol. 2005. *Podstawy rachunkowości*. Warszawa: Wydawnictwo PWE. ISBN: 83-208-1592-4
17. STASZEL, A. 2014. *Historia rachunkowości - jednej z najstarszych dyscyplin ekonomicznych*. Kraków: Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Seria: Finanse: nr. 925. ISSN- 1898-6447

Kontakt

Anna, STASZEL, magister
 Fakulta manažmentu
 Ekonomická univerzita v Krakove
 Witów 202a
 34-512 Witów
 Poľsko
 Email: staszela@uek.krakow.pl